

Nr 58

Utlåtande i anledning av motioner om ett förenklat förfarande i vissa vattenmål.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 911 i första kammaren av herr *Svenungsson* och nr 1049 i andra kammaren av herr *Hedin m. fl.*

I motionerna, som är likalydande, hemställes

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om tillsättande av en utredning rörande förenklat förfarande i vattenmål då detta avser sjövärdande åtgärder i mindre sjöar.

Över motionerna har utskottet på sätt föreskrives i § 46 riksdagsordningen inhämtat utlåtande från vattenöverdomstolen, lantmäteristyrelsen, statens naturvårdsverk och lantbruksstyrelsen.

Gällande bestämmelser

Vattenlagen den 28 juni 1918 är uppbyggd på det sättet, att den i 1—8 kap. behandlar de fall, då en företagare äger göra intrång på motstående intressen. I 2 kap. 1—41 §§ finns regler om byggande i vatten. Huvudregeln är (jfr 2 kap. 2 §) att en vattenbyggnad om möjligt skall inrättas så att skada för motstående intressen ej uppstår. Den skada som ändock uppkommer skall i första hand förebyggas genom lämpliga åtgärder, därest sådana åtgärder kan genomföras för rimliga kostnader. Eventuellt kvarstående skada skall ersättas, och reglerna härom är sammanförda i 9 kap. 10—14 kap. innehåller processuella och straffrättsliga bestämmelser m. m.

De sjövärdande åtgärder som avses i motionerna är främst vattenreglering, varmed menas ett företag som åsyftar en förändring av den naturliga avrinningen ur en sjö eller annan vattensamling eller i ett vattendrag. Vattenreglering är enligt definitionen i 2 kap. 1 § andra stycket att hänföra till byggande i vatten. För vattenregleringsföretag som avser att bereda ökad möjlighet att utnyttja vattenkraft meddelas särskilda bestämmelser i 3 kap. Dessa bestämmelser syftar huvudsakligen till att reglera det inbördes förhållandet mellan regleringsintressenterna. Såvitt angår förhållandet till motstående intressen är däremot stadgandena i 2 kap. om byggande i vatten i huvudsak tillämpliga (3 kap. 2 § andra stycket och 3 kap. 26 §).

De allmänna förutsättningarna för sådant byggande i vatten, som medför skada

å annans egendom eller berör allmänna intressen, finns upptagna i 2 kap. 3 §. I paragrafens första stycke stadgas förbud att så bygga i vatten, att genom inverkan på vattenförhållandena skada tillfogas eller intrång göres å annan tillhörig egendom, med mindre netto nyttan av åtgärden uppgår till dubbla värdet av skadan och intrånget å egendom som tillhör annan, i fråga om skada och intrång å åker och äng det tredubbla. Även om den föreskrivna båtnadsproportionen är uppfylld, kan allmänna intressen tala emot en vattenbyggnads tillåtlighet. I paragrafens andra stycke stadgas sålunda att byggnaden inte må ske om ändringen i vattenförhållandena medför att ett avsevärt antal bofasta personer berövas sina bostäder, eller att större fabrik eller annan anläggning, varav många ha uppehälle, måste nedläggas eller dess drift väsentligt minskas, eller att odlad jord till en efter ortsförhållandena betydande omfattning sättes under vatten o. s. v. Även bestående ändring av naturförhållandena, varigenom väsentligt minskad trevnad för närboende eller betydande förlust från naturskyddssynpunkt är att befara, kan föranleda avslag vid tillåtlighetsprövningen. I dessa fall — liksom då förutsättningar för tillåtlighet enligt första stycket saknas — kan emellertid enligt paragrafens tredje stycke Kungl. Maj:t efter hemställan av vattendomstolen lämna medgivande till byggnaden, om den prövas vara av synnerlig betydelse för näringslivet eller för orten eller eljest från allmän synpunkt. Hur stor nyttan av företaget än är får det inte heller komma till stånd, om det orsakar olägenhet av någon betydelse för befintlig allmän farled eller allmän flottled (2 kap. 11 §) eller vållar menlig inverkan på klimatet eller allmänna häсотillståndet eller eljest i avsevärd mån förnärmar andra allmänna intressen än sådana som särskilt skyddas enligt tidigare bestämmelser i 2 kap. (2 kap. 12 § första stycket).

Utöver de i 3 § intagna bestämmelserna om den generella tvångsrätten till förman för vattenbyggnadsföretag har även regler om tvångsrätter av mera speciell innebörd givits i 2 kap. Där återfinnes sålunda föreskrifter om rätt att tillgodogöra annans strömfall eller del av strömfall (5—7 §§), rätt till vissa servitut å annans fastighet (14 §), rätt att begagna annans byggnad i vatten (15 §), rätt till utmål för byggnad för vattnets tillgodogörande (16 §) och rätt att framdraga kraftledning (18 §).

Till de särskilda tvångsrätterna i 2 kap. hör också den i 9 § åt kronan, kommun och hushållningssällskap lämnade befogenheten att anordna fiskväg eller eljest vidtaga anstalter för fiskets befrämjande m. m. Beträffande sådant företag skall vattenlagens regler om byggande i vatten gälla med den inskränkningen, att bestämmelserna i 2 kap. 3 § första stycket icke utgör hinder för företaget, om ej genom detsamma synnerligt men tillskyndas den som äger råda över vattnet eller annan. Bestämmelser som ångår fisket har meddelats också i 8 och 10 §§.

För vattenreglering krävs regelmässigt tillstånd av vattendomstol. Den grundläggande bestämmelsen om tillståndsprövning meddelas i 2 kap. 20 § 1 mom., vari stadgas att bl. a. sådant företag inte får påbörjas förrän, efter ansökan i den ordning som i 11 kap. sägs, vattendomstolen meddelat besked, huru och under vilka villkor arbetet må göras.

Förfarandet inleds genom att ansökan om tillstånd till företaget ges in till vattenrättsdomaren som är vattendomstolens ordförande (11 kap. 26 §). VL ger detaljerade föreskrifter om ansökningshandlingarnas innehåll (11 kap. 27 och 28 §§). Är ansökningshandlingarna fullständiga, utfärdar vattenrättsdomaren kungörelse om det sökta företaget och om vad som gäller i fråga om målets fortsatta handläggning (11 kap. 32 §). Kungörelsen publiceras i pressen och underrättelse om dess innehåll skickas i allmänhet till varje känd enskild sakägare (11 kap. 33 §). Ortsbefolkningen skall kunna ta del av handlingarna i målet hos s. k. aktförvarare.

Vattendomstolen eller vattenrättsdomaren har alltid rätt att inhämta yttrande från förvaltande myndighet i fråga som faller inom myndighetens verksamhetsområde (11 kap. 49 § första stycket). I vissa fall är vattenrättsdomaren skyldig att ge statliga och kommunala myndigheter tillfälle att bevaka sina intressen genom att tillstålla dem kungörelsen, ibland jämte avskrift av ansökningshandlingarna. Berör företaget fastighet som tillhör kronan eller allmän anstalt, skall vattenrättsdomaren underrätta länsstyrelsen i det län där fastigheten ligger (11 kap. 34 § första stycket). Om företaget är av betydande omfattning eller ingripande beskaffenhet, underrättas länsstyrelsen i det län inom vilket företaget huvudsakligen skall verkställas (11 kap. 34 § andra stycket). Kammarkollegiet och fiskeristyrelsen underrättas (11 kap. 35 § 1 mom. och 36 § första stycket). Om företaget kan antas beröra lokala allmänna intressen, skall vederbörande kommun beredas tillfälle att föra talan (11 kap. 35 § 3 mom.). Kan företaget antas leda till ökad vattenförorening, skall statens naturvårdsverk och länsstyrelsen kopplas in (11 kap. 36 § femte stycket). Berör företaget allmän farled, skall sjöfartsverket yttra sig över ansökan, innan målet får avgöras (11 kap. 49 § andra stycket).

I kungörelsen anmodas den som har något att erinra mot företaget att inom viss tid skriftligen göra detta hos vattenrättsdomaren (11 kap. 32 och 38 §§). Sökanden får sedan tillfälle att yttra sig över inkomna erinringar (11 kap. 39 §). Eventuellt hålls muntlig förberedelse inför vattenrättsdomaren (11 kap. 40 § 2 mom.). Vattenrättsdomaren kan på eget initiativ vidta olika åtgärder för att få utredningen i målet fullständig (se bl. a. 11 kap. 43 och 45 §§). Ett enklare förfarande kan tillämpas när målet anses kunna utredas utan skriftväxling (11 kap. 61 § första stycket).

Efter denna förberedande handläggning sammanträder vattendomstolen för huvudförhandling och syn (11 kap. 50—55 §§). Om målet inte skall underställas Kungl. Maj:ts prövning, meddelar vattendomstolen vanligen någon tid efter huvudförhandlingen dom i målet (11 kap. 57 §). I 62 § 1 mom. stadgas att där genom vattendomstols utslag lämnas medgivande att bygga i vatten utslaget skall innehålla noggranna bestämmelser om byggnadens läge och konstruktion, om den ersättning, som skall till följd av företaget utgå, samt om de villkor i övrigt, som må vara behövliga för tillgodoseende av allmän och enskild rätt, så ock, i den mån det prövas erforderligt, innefatta bestämmelse om vattenmärke eller andra föreskrifter om hushållningen med och framsläppande av vattnet såväl efter byggnadens fullbordning som under byggnadstiden.

Vad beträffar vattenreglering enligt 3 kap. 1 § d. v. s. reglering som avser be-

reda ökad möjlighet att utnyttja vattenkraften eller som avser såväl detta ändamål som ock torrläggning av mark gäller enligt 3 kap. 11 § att vattenrättsdomaren eller vattendomstolen äger förordna att målet i stället för att prövas enligt bestämmelserna i 11 kap. skall behandlas vid syneförrättning. Detta skall enligt motiven företrädesvis ske i fråga om regleringsföretag med inriktning huvudsakligen på torrläggning av mark.

Syneförrättning rörande företag enligt 3 kap. — jämte sådan förrättning rörande företag enligt 7 kap. (torrlägningsföretag) och 8 kap. (avloppsföretag) — behandlas i 10 kap. 32—82 §§. Till att handlägga sådan förrättning förordnas statens lantbruksingenjör eller annan behörig person. Biträdande förrättningsman kan förordnas och i viss utsträckning skall gode män biträda. Synemännen skall enligt 67 § efter vederbörlig utredning upprätta ett utlåtande angående företaget med besked i förekommande frågor. Utlåtandet skall i vissa fall underställas vattendomstolen. Så skall t. ex. ske enligt 3 kap. 11 §. Mot utlåtandet må enligt 11 kap. 17 § 59. och 60. samt 85 § andra stycket talan föras genom besvär till vattendomstolen. Om talan ej i vederbörlig ordning fullföljes mot synemännens utlåtande och underställning inte skall ske, skall enligt 10 kap. 75 § första stycket vid utlåtandet bero och skall detta gå i verkställighet i den ordning som är stadgad för lagakraftägande dom.

Motionerna

I motionerna anförs inledningsvis att man med sjövärd menar åtgärder som syftar till att säkerställa så goda förhållanden som möjligt i en sjö exempelvis från fiske- och trivselsynpunkter. Sjövärderna utgör en del av vattenvärderna och måste samordnas med landskapsvärderna i stort, framhåller motionärerna. I fråga om stora sjöar sägs sjövärdssynpunkter ofta kollidera med ekonomiska intressen, och en lämplig avvägning är enligt motionärerna svår att göra. Då det gäller småsjöar är problemen vanligen ej så stora och de bör därför kunna lösas på ett smidigt sätt, anför motionärerna.

En välvårdad sjö, fortsätter motionärerna, kännetecknas i första hand av ett rent och friskt vatten, vilket således är syrerikt under alla årstider och förhållanden och därför gynnsamt för sjöns växt- och djurliv. Ytan bör vara klar och ej täckt av skräp eller oljeartade hinnor, som kan orsakas av vegetationen kring sjön. Sjöns nivåvariationer måste följa en naturlig årlig rytm och vara måttliga och vanligen långsamma. Naturligtvis kan man inte undvika att sjönivån stiger snabbt vid exempelvis en vårflood, men sedan överskottet från denna runnit av bör sjöns nivå sjunka långsamt.

En viktig åtgärd inom sjövärderna är att förhindra att sjövattnet förorenas. Detta får emellertid inte helt undanskymma de problem som finnes även med relativt rena vattendrag, framhåller motionärerna. Vid små källsjöar är det enligt motionärerna mera undantagsvis avloppsföroreningar utgör något allvarligt problem.

Detta sägs ha sin grund i att de flesta sådana sjöar förekommer inom glest befolkade områden.

För att uppnå god sjövärd visar det sig enligt motionärerna ofta att det fordras en viss grad av sjöreglering. Denna syftar då till vad man kan karakterisera som »naturlig avrinning». Motionärerna anför att det vid några mindre »källsjöar» utförts en del experiment för detta ändamål. Därvid har sjövärdssynpunkter kopplats samman med andra syftemål för vattenreglering, såsom att öka lågvattenavrinningen samt att i möjligaste mån minska högvattnet i avloppet, vilket går mycket väl för sig.

Första förutsättningen för en god sjövärd är fortsätter motionärerna att sjöns vattenomsättning är så jämn som möjligt. I så fall bortskaffas kontinuerligt en tillräckligt stor mängd av i första hand det förorenade ytvattnet och detta för då med sig ytskräp och eventuella oljehinnor. En s. k. källsjö har vanligen mycket ojämn tillrinning, och enda möjligheten att förbättra vattenomsättningen i en sådan sjö säges vara att genom reglering av sjön jämna ut avrinningen. Regleringen kan enligt motionärerna lämpligen ske genom en damm, som håller inne en del vatten från överskottsperioder, vilket sedan utnyttjas vid vattenbrist i tillflödena. Detta är huvudprincipen för all vattenreglering, påpekar motionärerna.

En normal sommar, fortsätter motionärerna, är tillflödena till en källsjö uttorkade under långa perioder, ofta praktiskt taget under hela sommaren. Avdunstningen från sjön orsakar att även avloppet sinar, och inte sällan sjunker sjön under tröskelnivån i avloppet redan i början av juni. Sedan är sjön ofta avloppslös ända in i oktober. Under sommarens avloppslöshet tenderar vattnet i sjön att »surna», emedan salter och föroreningar koncentreras genom att vattnet så småningom avdunstar. Resultatet visar sig bl. a. i att vattnet får »sjösmak». Allt flytskräp som exempelvis granpollen, blad och smågrenar stannar kvar i sjön under hela sommaren.

Efter en ovanligt torr sommar har sjön ibland inget avlopp ens under den följande vintern. Genom avdunstningen har sjön sjunkit flera decimeter under tröskelnivån i avloppet, och innan sjönivån stigit tillräckligt för att avrinningen skall börja igen fryser sjön till. Snö och is höjer tröskelnivån i avloppet under vinterns lopp. Vattnet står instängt under isen, och luftsytet kan inte komma i kontakt med sjövattnet. Detta har enligt motionärerna i några fall lett till fiskdöd på grund av småningom inträdande syrebrist i sjön. Fiskeförbud i sjön under vintern har då verksamt bidragit därtill, genom att inga hål slagits genom isen för olika slags fiske.

Motionärerna anför att principen för sjövärdreglering är enkel, liksom också byggandet av erforderlig damm, samt beskriver förfarandet på följande sätt. Man utnyttjar det magasin som finns i sjön mellan högvatten och lågvatten och omdisponerar detta. De översta två eller tre decimeterna eller ibland mera utnyttjas för att dämpa högvattenavrinningen, som sker över ett lagom brett överfall. Nivån på överfallet bestäms ungefär av den »normala» högvattenytan i sjön. Återstående magasin vid småsjöar, tre till fem decimeter i vanliga fall, utnyttjas genom att vatt-

net avrinner genom en fast öppning nedtill i dammen. Öppningens storlek och överfallets bredd baseras huvudsakligen på vattenområdets storlek och medelavrinningen resp. maximiavrinningen. Ingen dammlucka användes utan vattnet får ständigt rinna genom »bottenutskovet». Det är denna princip som ger »naturlig avrinning» och är det viktigaste kännetecknet för sjövärdregleringen. Den innebär en fast men ändå i någon mån justerbar regleringspolitik. Överfallets nivå och öppningens storlek kan ändras något om erfarenheten visar att detta är nödvändigt. — Vattenståndet i utloppsdiket blir normalt lägre än i sjön och uppvisar sällan stora eller snabba variationer. Dessa förhållanden har betydelse om låglänta odlade marker omger utloppsdiket. Dessa skyddas för översvämningar på grund av högt vattenstånd i sjön. Denna nivå behöver inte sänkas av hänsyn till nedanför liggande marker, utan sjönivån bestäms av vad som är lämpligt med hänsyn till sjöns stränder. — Underhållsarbetet för utloppsdiket minskar avsevärt när en sjövärdreglering genomförs. Detta beror på att högvattnet minskar och därmed dikeserosion och igenslamning i samband med denna. — Genom den utjämnade vattenföringen blir förhållandena på många sätt förbättrade i bäcken nedanför sjön. Det finns till exempel möjligheter till ett givande bäckfiske om bäcken alltid för vatten. En sjövärdreglering innebär samtidigt en viss bäckvård. Nedanför liggande sjöar får ett jämnare tillflöde, vilket är av fördel för deras vattenomsättning. Om bäcken rinner genom betesmarker tillförsäkras djuren vatten och ofta finns ingen annan vattentillgång. Samtidigt innebär det en viss bevattning av markerna. I vissa fall kan en vattenförande bäck ha betydelse ur brandsäkerhetssynpunkt, t. ex. som vattentillgång vid släckning av skogsbränder, framhåller motionärerna.

Redan en flyktig granskning av förhållandena i södra och mellersta Sverige samt i kustlandet och skogsbygderna i Norrland visar enligt motionärerna att åtgärder för sjövärd ofta är befogade, när det gäller små källsjöar. »Naturliga förhållanden» sägs nästan aldrig förekomma vid sjöar inom dessa områden och det är således sällsynt att i dessa trakter finna en sjö, som inte är påverkad av mänskliga ingrepp. Ofta är sjöarna sänkta i en eller flera omgångar, varvid förhållandena i allmänhet försämras. Även i de få fall, där det råder nära nog naturliga förhållanden, är dessa enligt motionärerna sällan idealiska från sjövärdssynpunkt.

Ett aktuellt specialfall, framhåller motionärerna, är att sjövärd behövs vid sjöar i Norrland, när flottningen i små flottleder och därmed flottningsregleringen upphör. Detta sägs ha framhållits tidigare. Bland annat har domänverket rapporterat framgångsrika försök med sjövärdreglering av förut flottledsreglerade småsjöar i samband med fiskevård i en å.

En stor svårighet vid sjövärdreglering är enligt motionärerna den rättsliga sidan av denna. En enda sakägare som exempelvis missuppfattat hela frågan kan lätt hindra en annars höggradigt angelägen sjövärd anför motionärerna och fortsätter att som det nu är synes det då inte hjälpa, om det finns regleringsrättigheter för en numera nedlagd vattenkvarn eller såg, eftersom dessa rättigheter inte lär kunna utnyttjas för andra ändamål. Även om alla sakägare är överens om att genomföra en sjövärdreglering, torde emellertid den rättsliga behandlingen av

frågan i vattendomstolen innebära stora kostnader, framhåller motionärerna. Dessa sägs oftast bli mycket större än kostnaderna för den enkla dammbyggnaden. Motionärerna anser att en specialbehandling av sjövärdfrågor motsvarande den som hittills tillämpats för diknings- och sjösänkingsföretag sannolikt vore motiverad. En samordning av sjövärd, fiskevärd, skogsvärd samt annan landskapsvärd framstår som önskvärd påpekar motionärerna avslutningsvis.

Vattenlagsutredningen m. m.

Vattenlagsutredningen tillsattes enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 november 1968. Utredningen har enligt sina direktiv (se 1969 års riksdagsberättelse s. 76 f.) att genomföra en allmän översyn av såväl det nuvarande provningssystemet som det materiella innehållet i vattenlagen. Utredningen har därvid bland annat att överväga lämpligheten av ett överförande av tillståndsgivningen till administrativa organ och då, såvitt avser provningen av mindre företag, i första hand till länsstyrelserna eller vissa av dessa.

Vid sina ställningstaganden i organisations- och förfarandefrågor bör utredningen enligt direktiven, bortsett åtminstone tills vidare från företagen enligt 7 kap. vattenlagen, utreda om behov i framtiden kommer att föreligga av det sällan använda syneförrättningsinstitutet.

I enlighet med sina direktiv har utredningen inhämtat yttrande från ett antal myndigheter och organisationer i syfte att kartlägga, vilka brister i lagstiftningen som visat sig föreligga i praktiken och vilka önskemål som kan finnas beträffande lagstiftningens framtida innehåll. Av en inom utredningen upprättad sammanställning över yttrandena framgår att det från vissa håll förordats ett förrättningsförfarande beträffande de enklare ärendena, vilket synes överensstämma med vad motionärerna tänkt sig. Vidare har till vattenlagsutredningen framförts, att det kan föreligga behov av bestämmelser i vattenlagen beträffande olika nya typer av åtgärder och ingrepp i vattenområden, exempelvis vattendragsrestaurering för naturvårdsändamål.

Vad beträffar 7 kap. må erinras om att betänkande framlagts om vattenlagens torrlägningsbestämmelser (SOU 1968: 51). Främst tre frågor tas däri upp till behandling, nämligen möjligheten att ändra lagakraftägande bestämmelser för torrlägningsföretag, båtnadsreglerna och förrättningsförfarandet. Betänkandet har remissbehandlats, och lagförslaget bearbetas för närvarande i justitiedepartementet.

Översyn av naturvårdslagen

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 februari 1970 har chefen för jordbruksdepartementet tillkallat sakkunniga för översyn av naturvårdslagen.

I direktiven för utredningen anförts bl. a. att naturvårdslagen, som nu varit i kraft i fem år, varit ett mycket värdefullt medel inom miljövärdspolitiken. Vissa brister i lagen sägs dock ha kunnat konstateras vid tillämpningen. Utvecklingen på

miljövårdsområdet går så snabbt att det behövs en fortlöpande översyn av de medel som används inom miljövårdspolitik, om de uppställda målen skall kunna nås. — De nuvarande skyddsformerna enligt naturvårdslagen är nationalpark, naturreservat, naturminne samt särskilda bestämmelser till skydd för växt- och djurarter, skydd för friluftslivet, skydd för landskapsbilden och skydd mot nedskräpning. I direktiven erinras om att skyddet mot nedskräpning behandlats i betänkan- det Ett renare samhälle (SOU 1969: 18). Vad gäller de övriga skyddsformerna bör enligt direktiven de sakkunniga undersöka om bl. a. en sammanföring kan ske av närbesläktade skyddsformer. Vidare bör de sakkunniga pröva om de nuvarande skyddsformerna är ändamålsenliga för att tillgodose behovet av en allsidig landskapsvård med hänsyn till den snabba omvandling som landskapet f. n. genomgår. Härvid bör bl. a. beaktas den förändring som sker av landskapet genom jordbrukets och skogsbrukets rationalisering. I detta sammanhang bör undersökas om förordnande om skydd för landskapsbilden bör kompletteras med möjlighet att utfärda skötsel föreskrifter. En samordning mellan naturvårds- och skogsvårdslag- stiftningen bör eftersträvas framhålls i direktiven. I dessa erinras härjämte om att frågan om förvaltningen av de säkerställda naturområdena inte regleras i naturvårdslagen. Denna fråga bör enligt direktiven prövas av de sakkunniga.

Utöver nämnda frågor och de frågor som i övrigt berörts i direktiven är de sakkunniga oförhindrade att ta upp andra frågor, som hör ihop med eller har nära samband med naturvårdslagen, vartill de finner skäl. Om det är lämpligt bör de sakkunniga kunna redovisa sina förslag i form av delbetänkanden.

Remissvaren

Inget av remissorganen tillstyrker motionsförslaget om tillsättande av en särskild utredning rörande ett förenklat förfarande i vattenmål avseende sjövärdande åtgärder i mindre sjöar. *Vattenöverdomstolen* hänvisar till att frågorna berörts i de av vattenlagsutredningen infordrade enkätsvaren och att de därför måste anses vara omfattade av den pågående utredningen. *Lantbruksstyrelsen* är av samma uppfattning. Styrelsen erinrar om att den i samband med vattenlagsutredningens enkät våren 1969 framhöll behovet av ändrade vattenrättsliga regler, när det gäller återställande av sjösänkingsföretag och liknande, som utförts för jordbruksändamål. Med hänsyn till att jordbruket viker inom vissa områden i landet uppkommer nämligen denna fråga numera ej sällan, enär de av företagets underhåll berörda markerna ej längre utnyttjas för jordbruksändamål. Motiven för återställande är då i allmänhet naturvårds-, fiske- eller fritidsintressen. Lantbruksstyrelsen uttalar vidare att den i likhet med motionärerna anser att behovet av ändrade regler är minst lika stort för genomförande av sjövärdande åtgärder i samband med de återställningsarbeten, som följer med flottleds nedläggande.

Statens naturvårdsverk påpekar att den enda möjligheten till vattenreglering och liknande ingrepp i rent naturvårdande syfte är den som stadgandet i 2 kap. 9 § VL ger (se ovan s. 2). En tillämpning av detta lagrum medför emellertid hela det

komplicerade vattenprocessuella förfarandet. Naturvårdsverket finner därför tanken på ett förenklat förfarande — t. ex. liknande det som föreskrivs i vattenlagens 7 kap. — vara värt att prövas. Denna prövning bör enligt naturvårdsverket lämpligen göras av vattenlagsutredningen i samband med det övriga arbetet på ny vattenlag.

Under hänvisning till vad anförts i direktiven för översyn av naturvårdslagen och med hänsyn till det naturvårdande syftet med motionerna förordar *lantmäteristyrelsen* att utskottet måtte överväga att överlämna dessa till de sakkunniga för översyn av naturvårdslagen att av dem tagas i betraktande vid uppdragets fullgörande.

Utskottet

Motionärerna anför inledningsvis att man med sjövärd avser åtgärder som syftar till att säkerställa så goda förhållanden som möjligt i en sjö, exempelvis från fiske- och trivselsynpunkt. Sjövärdande åtgärder är enligt motionärerna befogade i framför allt små källsjöar i södra och mellersta delarna av landet samt i kustbandet och skogsbygderna i Norrland. Den främsta förutsättningen för god sjövärd är enligt motionärerna att sjöns vattenomsättning är så jämn som möjligt, vilket merendels kräver en viss grad av sjöreglering. Den rättsliga behandlingen av ifrågasatt reglering av en sjö är emellertid invecklad och medför stora kostnader. För att man skall kunna nå resultat på området anser motionärerna det vara motiverat med ett förenklat förfarande i vattenmål då detta avser sjövärdande åtgärder i mindre sjöar. De hemställer därför att riksdagen skall anhålla att Kungl. Maj:t tillsätter en utredning med uppgift att utarbeta förslag i detta hänseende.

Genom bl. a. jordbrukets och skogsbrukets rationalisering sker en snabb omvandling av landskapsbilden i vårt land. God sjövärd får anses utgöra ett viktigt led i det arbete som måste nedläggas för att vi skall kunna bevara en tilltalande landskapsbild. Såsom motionärerna anført, torde vattenreglering ofta behöva tillgripas för att en framgångsrik sjövärd skall kunna bedrivas. Enligt gällande rätt krävs emellertid tillstånd av vattendomstol för vattenreglering, vilket innebär att det komplicerade vattenprocessuella förfarandet måste följas. För de begränsade regleringsingrepp, som åsyftas i motionerna, synes därför förslaget om ett förenklat förfarande värt att prövas. Såsom framgår av den föregående redogörelsen har vattenlagsutredningens uppmärksamhet redan fästs på behovet av ett förrättningsförfarande för ärenden av enklare slag liksom på behovet av bestämmelser beträffande olika nya typer av åtgärder och ingrepp i vattenområden, exempelvis vattendragsrestaurering för naturvårdsändamål. Det kan således inte anses erforderligt att tillsätta en särskild utredning för frågans behandling.

Utskottet vill vidare framhålla att frågan om sjövärd i naturvårdande syfte också synes falla inom ramen för det uppdrag som givits åt den nyligen tillsatta utredningen för översyn av naturvårdslagen. Enligt direktiven har denna utredning att under sitt arbete samråda bl. a. med vattenlagsutredningen. Det kan således förut sättas att det i motionerna behandlade ämnet kommer att bli allsidigt belyst.

På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet att motionerna I: 911 och II: 1049 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 oktober 1970

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK GREBÄCK

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Svante Kristiansson (s), Åkesson (fp), Ebbe Ohlsson (m), Erik Jansson (s), Berglund (s) och Nils Nilsson (cp);

från andra kammaren: herrar Grebäck (cp), Ekström (s), Sundelin (s)*, Tobé (fp), Hedin (m), fröken Anderson (s), herrar Hammarberg (s) och Josefson i Arrie (cp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.